СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 55. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 9. березня 1931. VOL. XXXIX. No. 55. Jersey City, N. J., Monday, March 9, 1931. THREE CENTS.

ДЕМОКРАТИ ПОЛУДНЯ ПРОТИ ЗНЕСЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ

ВАШИНГТОН. — На нарадах Народнього Демократичного Комітету виявилося, що демократи Полудня стоять одним сильним фронтом за вдержання прогибіції. Кажуть, що позиція Раскоба не потерпіла на своїм престижу тільки тому, що Раскоб не наставав на ніяке рішення партії в справі прогибіції. Зате мали впасти шанси Смита на кандидата демократичної партії на президента задля його крайно ворожого становища до прогибіції. Найкращим політиком показав себе на нарадах Джеймс М. Какс з Огайо й його уважають вже тепер за найсильнішого демократичного кандидата на президента.

КАРДИНАЛ ҐЕЙЗ У СТЕЙТОВІМ СЕНАТІ.

ОСТИН (Тексас). — На підставі одноголосної ухвали стейтової леґіслятури запрошено кардинала Ґейза до стейтового сенату. Нюйорський кардинал перебував у Сейнт Антоніо, куди заїхав, запрошений товариством католицьких жінок.

Кардинал Ґейз, прибувши до сенату, засів на місці президента сенату й виголосив привіт, у якім подякував у першу чергу за велику честь, одиноку в своїм роді, бо запрошено його не тільки як американського горожанина, але як церковного католицького достойника.

Далі говорив кардинал про те, що й він є членом сенату, себто членом кардинальської колеґії, яка складається з сенаторів ріжних країв і народів. Кардинал підчеркнув, що коли він займає місце в тій колеґії, то завжди гордий з того, що він є сином американської землі.

Закінчив кардинал свій привіт візванням до взаїмної допомоги і жертвенности та уділенням благословенства.

БЕЗРОБІТТЯ МІЖ ДУХОВЕНСТВОМ.

НЮ ЙОРК. — Лютеранська церква має забогато священиків. Злучена Лютеранська Церква Америки видала комунікат, у якім радить духовним семинарям повикидати слабших студентів, а тільки вдержати найздібніших, бо й так є забогато священиків без посад.

РЕКОРД МИСС РУТ НИКОЛС.

НЮ ЙОРК. — Летунка Мисс Рут Николс летіла над Ню Йорком підчас бурі, яка шаліла зі скорістю 80 миль на годину. Підчас того лету осягнула вона висоту 30,000 стіп.

В той спосіб побила вона жіночий рекорд Мисс Елинор Смит, яка тому рік піднеслася була на 27,418 стіп.

ЖАЛІБНА ВЕЧЕРА.

НЮ ЙОРК. — Бувші співробітники часопису „Ворлд", котрого видавництво припинено, зійшлися в „Фифт Евеню Готелі" на „похоронну" вечеру, щоб нею започаткувати поминки, які святкувати-муть кождого року дня 27. лютого, себто того дня, коли вийшло останнє число „Ворлда".

ПРОТИ ВОЄННОЇ СПЕКУЛЯЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Бернард М. Барух, нюйорський фінансіст і бувший голова „Ди Вор Індострі Борд", зізнавав перед „Вор Палісіс Комішен" в справі того, що треба робити державі з контролею торговельного обороту підчас війни.

Барух каже, що треба за всяку ціну припинити відразу воєнну спекуляцію й назначити границі для цін, за які можна купувати товари і їх продавати.

ЛЕҐҐЕ УСТУПИВ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер попрощав Александра Леґґе, дотеперішнього голову Федеральної Фармерської Ради. Леґґе заявив, що він є перепрацьований, а дотого мусить віддатися своїм приватним справам. Але підчеркнув, що вірить в успішність праці Фармерської Ради.

На його місце покликав президент Джеймса Стона, котрий був заступником уступившого президента.

ФОРСУЮТЬ ПРОГИБІЦІЮ.

ДЖЕРЗІ СИТІ. — 100 жовнірів патролювали цілу ніч над Гудсоном, щоби прилапати пачкарів алкоголю.

УЛЕКШУЮТЬ РОЗВОДИ.

КЕРСОН СІТИ (Невада). — В леґіслятурі перейшов закон, який постановляє, що треба мешкати в стейті всього 6 тижнів, щоби можна було внести позов о розвід.

Давніше вимагано тримісячного побуту, але стейти Арканзо й Айдаго зменшили реченці, тому й Невада зменшує, бо не хоче втратити клієнтів, котрі приїздили би розводитися там, де є лекші умовини розводу.

ПРОФЕСОР ФЕРЕРО В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — До Америки прибув славний італійський історик, професор Ґуліельмо Фереро.

СОТКИ ТИСЯЧ ХОРИХ НА РАКА.

НЮ ЙОРК. — В Америці є понад 360,000 людей хорих на недугу рака.

ПОЛІЦІЯ РОЗСЛІДЖУЄ ДУХОБОРСЬКУ ДЕМОНСТРАЦІЮ.

Поліція провінції Бритіш Коломбія розслідже відомости про демонстрацію і бійку між духоборами в Ґлейд 11. лютого. З якоїсь причини старші задекретували, що всі мають порозбиратися. Молодші духобори не ходили на те зголдитися і тоді старші взялися розбирати їх силою. Вивязалася бійка, що провадилася кілька годин, але остаточно 150 духоборів обох полів „демонстрували" на голо.

КОМУНІСТИЧНИЙ ЗАГОВІР НА МЕЙОРА ВЕБА.

Вінніпеґський мейор Веб дістав з Торонта лист з пересторогою, що комуністи змовляються, щоби його вбити за протикомуністичну діяльність. Автор листа, бувший вояк, каже, що підслухав в одним ресторані в Торонто, як змовлялися три чоловіки, між котрими провідником був якийсь бувший російський шляхтич.

ЖОРСТОКИЙ ЗАСУД 16-ЛІТНЬОГО ХЛОПЦЯ.

На пять літ тюрми і 20 батогів засудив 12. лютого поліційний судді Круза в Форт Френсес, Онт., 16-літнього хлопця Роберта Кітовського (або Ковальського), який сам один ограбив день передтим філію Домініон Банку на суму 540 долярів. Хлопця арештовано одну годину після того, як він ограбив банк. Хлопець увійшов до банку замаскований, з револьвером в руці, казав трьом клеркам піднести руки вгору, взяв гроші і з перестрогою, щоби клерки пять минут не посміли рушитися, вийшов.

Повідомлена телефонічно поліція зачала зараз за ним погоню і зловлений хлопець не ставив опору та спокійно віддав заграблені гроші.

Вістка про засудження хлопця на таку гостру кару викликала скрізь велике здивовання. Робітничий посол Вудсворд з Вінніпеґу зараз заповів, що запротестує проти засуду в парляменті. Зі своєї сторони правительство провінції Онтеріо і домініяльне правительство оповістили, що справу розслідять.

ЖЕРТВИ ТЕРОРУ.

Помер в наслідок побоїв в часі пацифікації Микола Стронський, луговик у Гуменці, 22 років. Похорон відбувся при величезному здвизі народу і лугового братства.

Помер, покатований Ляхами в часі пацифікації, Микола Дмитрук у Добрянах біля Городка.

ІНТЕРЕСНА ВІСТКА.

Деякі газети, між ними і „Бесарабське Слово", принесли вістку, що диктатор ЗУНР, д-р Петрушевич, звернувся був недавно до центральних совітських властей з просьбою, щоби СРСР занявся долею переслідуваного галицького народа, та зокрема просив він, щоби з нагоди війни, якої сподівається в короткім часі, заняли червоні війська Сх. Галичину, охоронюючи населення від знущання ворожої польської армії. Отсю вістку повторяємо за іншими газетами, и додаємо, що вона на всякий спосіб вельми інтересна. („Час").

ЧУЖА ПРЕСА ПРО УКРАЇНУ.

Cesare Santano: En Pologne pendant les elections 1930 p. 45,8. Albert Kunding, Geneve 1931.

Автором цього документу польських виборчих метод є кореспондент журналів: „Вольонте", „Евр Нувель" і „Депеш де Тулюз". На сторінках 19-25 є уступ під назвою „Акціон пасіфік ан Юкрен".

Чисельні знимки з погромів над українським населенням, мапа Польщі з точним означенням етнографічних кордонів. В книжці маємо такий уступ:

„Ми кінчаємо цей сумний і зворушаючий перегляд подій, які нагадують найбільше варварські понурі часи в історії".

„Журналь де Деба", орган наскрізь польонофільский, уміщує дуже гостру статтю проти Польщі відносно подій у Берестю. Як довідуємося з добре поінформованих джерел, цю статтю попередила нарада редакції, яка вважала необхідним виступити проти Польщі, зогляду на вороже ставлення супроти Польщі париських політичних кол.

„Акація", офіційний орган французької масонерії, подає рецензію книжки проф. Рене Мартеля „Ля Франс е Ля Польонь". Автор, д-р Дельней, пише між иншим таке:

„Польща одержала, а скорше здобула Галичину, яка є виразно українською. Вона поневолила мешканців цих територій в огидний спосіб". А далі: „Убивства, вязниці і т. д. Ось вам польські методи..."

УКРАЇНСЬКОЇ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ НЕ ПУСКАЮТЬ НА УКРАЇНУ.

Львівське „Діло" подає: Маємо перед собою звернену посилку кількох зшитків нашої Енциклопедії, зверненої з Радянської України з такими допискими: по російськи: „Звернене назад згідно з параграфом 28 Інструкції до Стокгольмської Конвенції" і по французьки: „Звертається як заборонене адміністрацією для розгляду друкованих творів" і друга французька печатка: „Зворот. Заборонене митним урядом".

Не знаємо 28 параграфу згаданої Інструкції ані тексту стокгольмської конвенції, але знаємо, що видана в нас Енциклопедія є якою мога обєктивною книгою фактів, що не можуть нічим нарушувати чужого світогляду, а тим більше так міцно та непохитно защіпленого як большевицький. Якже пояснити те, що така українська книжка не має права вступу (хоч би в кількох примірниках!) на територію, що називається державою українською?

ДЛЯ СЕЛЯН НЕ РОБИТЬ ПРАВИТЕЛЬСТВО НІЧОГО.

У Букарешті (Румунія) були збори дідичів, на яких бувший авереськанський міністер рільництва, Гарофлід, у довшій промові представив у чорних світлі сумне положення хліборобства. Усі бесідники нападали гостро на правительство за те, що воно нічого не зробило для поліпшення долі хліборобів.

Коли ж дідичі мають причину скаржитися, то що мають казати наші селяни, з яких довги й високі проценти душу випирають! — („Час").

БРИТАНІЯ КУПИЛА ВІД РОСІЇ 35,466,000 БУШЛІВ ПШЕНИЦІ.

Відповідаючи на інтерпеляцію в парляменті, сказав міністер торговлі Великої Британії, Волтер Роберт Смит, що до Злученого Королівства Великої Британії спроваджено з Росії в 1930 р. 35,446,000 бушлів пшениці.

СОВІТИ ЕКСПОРТУЮТЬ ТРУПИ.

Про совітську Росію можна все щось нового довідатися. По більшій части випадково, але всетаки. Польські студенти християнської віри обурені з того, що до медичних вправ отримують вічно трупи померших християн. Вони хотіли би дістати до кавальцьовання і жидівського трупа. Та дарма. А варшавська жидівська газета „Наш Пшеґльонд" пише до цеї справи: „Колиб тепер заложено в Польщі нові медичні факультети, то питання доставки трупів булоб ще гірше, так як це тепер є в Англії, Америці, Канаді й інших державах, де культ померших сильно вкорінений. В останньому часі імпортують ці краї потрібні до анатомії трупи з совітської Росії". В московській тюрмі „Люблянц" є особливий урядник, який реґулює експорт трупів. Там лежать трупи, сортовані по віку і полам.

ПОНАД 200 „ПРИВАТНИХ ФАБРИК ЦУКРУ" В МОЛДАВІЇ.

Румунські фінансові власти ствердили, що в багатьох селах продається брунатний цукор. Почали слідити й дійшли до того, що багато селян, від яких фабрики цукру не хотіли перебрати їх буряків, почали варити цукор на власну руку. „Чорний цукор" продавали дуже дешево й торговля й промисл добре розвивалися. Деякі селяни не мали вже своїх буряків і скуповували в інших цукрові буряки. Фінансові власти ствердили, що таких „приватних" підприємств було коло 200. Тайних промисловців поарештували.

ПЯТДЕСЯТЬ НОВИХ ШКІЛ ДЛЯ НІМЦІВ У ЮГОСЛАВІЇ.

З Білгороду повідомляють, що там міністер освіти зарядив, на прохання родичів і опікунів шкільних дітей, щоби там, де найменше є 30 дітей німецьких, була створена школа з німецькою викладовою мовою. У цей спосіб повстали у 50 місцевостях німецькі школи.

Сталося це в Югославії, де панує диктатура короля. А в нас, де при кермі найдемократичніше правительство в Румунії і де не 30 українських дітей по школах, але сотки, правительство не то що не відкрило українських шкіл на писемне бажання родичів і громад, але по школах не вчиться навіть тих 6 годин української мови, які розпорядило міністерство освіти про людське око, помимо того, що родичі поробили прохання й видали сотки тисяч на штемплі. — („Час").

ПУБЛИЧНІ ДОВГИ КАНАДІЙСЬКИХ ПРОВІНЦІЙ.

Публичні довги провінцій Західної Канади представлялися з днем 31. грудня 1930 року так: Манітоба — $44,121,966. Саскачеван — $49,192,100. Альберта — $78,574, 258. Бритіш Коломбія — $99,432,180.

БОЛЬШЕВИКИ „ПАЦИФІКУЮТЬ" РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ

АРЕШТИ УКРАЇНЦІВ ПЕРЕВЕДЕНО В БАГАТЬОХ МІСТАХ УКРАЇНИ. ГОВОРЯТЬ ПРО БУНТ ВІЙСЬК В ОДЕСІ.

ВАРШАВА (Польща). — Телеґрафічна аґенція „Експрес" повідомляє, в додатку до вчорашніх відомостей про арешти на Україні, що багато арештів переведено в Одесі, коли там збунтувався полк червоної армії при кінці минулого місяця. Кажуть, що сам московський міністер війни, Ворошилов, приїхав інкоґніто в Одесу з багатьома старшинами свого штабу. Йому довелося тяжко потрудитися, щоби привернути в Одесі спокій. Говорять про арештування в Одесі біля 7,000 осіб.

Центром української змови був Харків. Кілька комуністів з правим ухилом і навіть деякі значні члени Державного Політичного Управління (чеки) на Україні брали участь у змові. В багатьох приморських містах України викрито таємні протибольшевицькі революційні гуртки. Серед арештованих знаходиться пять визначних чекістів і шісднацять осіб з українського генерального штабу.

Більшість арештованих належить до української інтеліґенції, як учителі, кооператори, ріжні громадські діячі та земські працьовники. В Полтаві арештовано таких осіб понад 200. Голова українського комісаріяту, Чубар, буде звільнений з його становища за симпатії до опозиції.

ДЮРАНТІ СПРОСТОВУЄ.

МОСКВА (СССР). — Кореспондент нюйорського „Таймсу", Дюранті, в телеґрамі до своєї газети старається збити повідомлення про арешт ґенерала Блюхера. Він пригадує заслуги ґенерала перед комуністичною партією й каже, що большевики таких заслужених членів комуністичної партії не арештують і не вязнять, але посилають на заслання.

Про арешти Українців та про сепаратистичний рух на Україні він нічого не говорить.

НАГІНКА НА УКРАЇНСЬКИХ КОМУНІСТІВ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Лише тепер стало відомо, що недавно Центральний Комітет Комуністичної Партії в Москві висловив догану харківській комуністичній організації за те, що вона не переводить в життя як треба директиви партії про жидівську кольонізацію окремих районів на Україні.

Московський Центральний Комітет Партії обвинувачував центральний комітет своєї філії на Україні та всіх українських комуністів в антисемітизмі й грозив їм ріжними карами.

СКРІЗЬ РВЕТЬСЯ.

БЕРЛІН (Німеччина). — По офіційних відомостях радянської влади, на протязі 1930 року з ріжних установ радянщини звільнено понад 200,000 співробітників. Більшість з них обвинувачені в буржуазній ідеольоґії, в контр-революційних переконаннях, у противенстві соціялістичному будівництві й т. п.

В Петербурзі зістали недавно розстріляні за протирадянську пропаганду: Мальцев, Ковригін, Анатомов і Сергеїв. В Баку арештовано кількох визначних комуністів зі складу азербейджанської комуністичної партії. Арештованих обвинувачують у сепаратизмі. Між ними знаходиться помічник головного прокурора азербейджанської републики, Подольский.

САМОГУБСТВО ВЧЕНОГО БІЛОРУСА.

ДАНЦІҐ (Вільне місто). — З радянської Білоруси повідомляють, що в Мінську застрілився білоруський учений Ігнатовський. Він раніше був президентом Білоруської Академії Наук. Білоруський поет Янко Купава також робив замах на власне життя, але його вратовано від смерти.

Причиною самогубства Ігнатовського й замаху на себе Купави були постійні напади комуністичної преси на них за їх національні білоруські переконання.

БОЛДВИН ПРО РОСІЙСЬКУ НЕБЕЗПЕКУ.

ЛОНДОН (Англія). — Болдвин, бувший премієр-міністер і лідер консерватистів, виголосив довшу політичну промову. В ній він виступив проти необачного зменшення витрат на воєнну фльоту, яка потрібна Англії для оборони своїх володінь та своїх інтересів. Далі він заявив, що вважає дуже небезпечним, колиб у Росії пощастило перевести пляни індустріялізації, які там тепер стараються перевести в життя при фінансовій і фаховій допомозі капіталістичного світу.

Він докладно змалював слухачам небезпеку, яка криється за російським промисловим імперіялізмом. Тому обіцяє, що враз нового приходу до влади консерватистів він не спиниться перед жадними засобами, щоб вратувати Англію від російської небезпеки.

В КИТАЮ ЗНОВУ ЗАКИПАЄ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Серед лідерів-націоналістів у Китаю знову почався розлам. Це викликає в Китаю нервове напруження, яким користуються окремі ґенерали, щоби задовольнити свої амбіції. 10,000 жовнірів з дванадцятої дивізії збунтувалися й заявили, що приєднуються до комуністів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЯКИ ПРО АМЕРИКУ

„Такі речі діються в християнській Америці", читаємо в наголовку редакційної статті балтіморської польської ґазети „Єдносьць — Польонія", яка бере в оборону польського вязня, котрий втікав з стейтової вязниці в Ілинойс і за котрим стріляла вязнична сторожа машиновим крісом і його вбила.

Читаємо в тій польській ґазеті зприводу тої події, що „чейже і вязень є людиною і таке вбивство, доконане з холодною кровю там, де могло би обійтися без вбивства, є прецінь злочином, якого не можна погодити ні з загальними поняттями людськости, а тим менше з християнськими засадами, якими нібито цей край пересякнений. Поправді треба встидатися, що в християнській Америці ще діються такі речі безкарно".

Поминаємо саму справу з утечею Поляка-злочинця, засудженого, як признає сама польська ґазета, по закону, та стрілянину сторожі за втікаючим, а хочемо звернути увагу на те, хто це кидає визов Америці, закидаючи їй нарушення християнських засад. Таж це є дійсно глумом над людскістю, справедливістю і християнством, коли в обороні вселюдських ідеалів гуманности і християнства виступає часопис, який в тімсамім числі не має ніякого розуміння для терпінь поневолених Польщею народів і не хоче розуміти українсько-литовських протестів в справі польських звірств.

Коли ходить о вбивство польського злочинця, коли він утікає з вязниці, до котрої попав за поповнений злочин, то це називається у Поляків нарушенням християнських засад. А коли вбивається польськими жандармами підступно Українця, покійного Юліяна Головінського, людину чесну, ідейну й благородну, й коли цей дійсний злочин поповняється в католицькій Польщі, то це вже є — „цо іннеґо". Коли в звірський спосіб замордовується в тюрмі Українку Бесарабову, як хрусталь чисту й чесну жінку, то польська ґазета не страхається тим, що такі речі діються в християнській Польщі. Ні не лякає її дика польська „пацифікація", ні ті страхіття, яких жертвами падуть невинні вязні польських тюрем.

Це є один з примірів польської етики, який повинен бути використаний американськими Українцями на те, щоб Американці пізнали на примірі з американського життя польську мораль і відношення Поляків до Америки. Тоді й Американцям лекше буде зрозуміти положення Українців і інших поневолених Польщею народів та їхню боротьбу з — християнською Польщею.

М. Ніцкевич.

ПОЛЬСЬКА САНАЦІЙНА ПРЕСА, УРЯДОВІ ТА ПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ ПРО ПАЦИФІКАЦІЮ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

(4)

Коли пригадаємо собі, як польська преса й урядові чинники радіють з того, що українські установи ліквідуються, то смішним стає бундючність посла Стронського. Польський уряд нічого не дає Українцям. Все що ми маємо в галузі господарській і культурній, є придбане грішми спацифікованого українського селянина.

Посол Стронський для підтвердження того, що польська влада сприяє розвиткові українського культурного й економічного життя, наводить скількість українських кооператив, культурно-освітних осередків і т. п. Посол напевно забув, що кожна кооператива, кожна читальня Просвіти відкривалася проти волі адміністративної влади, яка ставила всі можливі перешкоди. Українські установи не дістали ані одного гроша урядової підтримки, натомісць пяні осадники зжирають колосальні кошти, а через те й зрозумілою є ненависть українського селянина до польського осадника, який сидить на землі, про яку мріє довгі віки український нарід.

Посол Стронський каже, що „хлопи, які знаходяться в рамках нашого табору, благословлять ту пацифікацію. Ніхто з населенням не воює, але не дозволимо, щоб ширено антидержавну акцію й тероризовано хлопа."

На таку нахабну демаґоґію нема навіть слів.

Посол Стронський зформулював внесок адміністративної комісії на пленумі сойму. Він звучить так: „Сойм узнає за узасаднені й необхідні зарядження влади на терені трох воєвідств, Львів, Станиславів і Тернопіль, щоби були видані для запевнення охорони цілої людности, що замешкує ті воєвідства, перед актами терору й не бачить потреби у виділені спеціяльної соймової комісії для розслідження цих справ, через те, що справа була в достаточній мірі вияснена урядом та адміністративною комісією."

Пригадуємо собі, що міністер Складковський обіцяв покарати винних, а пленум соймy приняв пропозицію посла Стронського, в якій твердиться, що в справі пацифікації все ясно.

***

В соймі в справі пацифікації виступали також посли з ППС. Посол Чапинський казав: „Справу пацифікації Східної Малопольщі порушать безперечно українські посли. Справа ця голосна на цілий світ. Я вже бачив німецьку книжку з фотографіями скатованих. Трималися в нас засади кругової відповідальности цілком східної, азійської. Биття політичних і кримінальних вязнів — боюся, чи не стає в Польщі системою." А посол Цьолкош заявив: „Демократична і соціялістична частина польського суспільства відгородилася від пацифікаційних метод і не бере на себе за неї відповідальности... Українське питання істнує, треба на нього звернути увагу й шукати шляхів його розвязання".

Ті промови послів з ППС є тільки декламацією, бо клюб ППС відмовився підписати внесок українського клюбу в справі пацифікації для того, щоб він міг пройти як наглий.

***

Як на Волині Поляки використовують для своїх цілей ґрупу „Укр. Ниви", так і в Галичині використовується так зв. „руську аґрарну" партію. Провідники цеї партії час від часу виступають в польській пресі з вічним і незмінним твердженням, що населення Східної Галичини не є українським, а руським.

Руська аґрарна партія разом з Поляками надзвичайно втішена тим, що руський простий нарід починає поволі приходити до притомности, чого доказом є численні самовільні розвязування самим народом накинених йому австрійським урядом українських товариств і орґанізацій, як Луґ, Пласт, Просвіта, і т. д. („Век Нови" 21. 1, 1931 р.).

Бувший русофільський, а тепер польонофільський мамут М. Бачинський, посол руської аґрарної партії, забрав голос підчас обговорювання пацифікації Сх. Галичини в адміністративній комісії та заперечив твердження, що Східна Галичина була прилучена до польської держави силою зброї проти волі українського народу. Пригадує, що архикнязь Вільгельм Габсбурґ, званий Вишиваний, мав бути українським королем. Австрійський штаб ніби віддав до диспозиції українських галицьких політиків багато штабових офіцирів, зброю, амуніцію і т. д. Далі він твердить, що колиб руський нарід в 1918 р. мав можливість висловитися, то був би проти війни з Польщею, що УВО стремить шляхом насильств і терору, застосованого по відношенню до польського й руського населення, підтримування незадоволення по відношенню до держави серед руської людности. Сильний уряд мусів був прийти репресіями — твердить Бачинський.

***

Як ми бачили, польська преса й урядові чинники, співають пісню про те, що пацифікація була викликала виключно тільки саботажами та підпалами й ідеалізують цю пацифікацію, яка ніби то заспокоїла все населення Східної Галичини. Вони кажуть, що колиб не було української революційної акції, то не булоб польської пацифікаційної протиакції. Вони забули про те, що своїми переслідуваннями всього українського вони самі створили атмосферу ненависти до держави, поминаючи вже цілком природне стремління кожного поневоленого народу звільнитися від наїздницького гнету.

Але не треба забувати, що пацифікація Східної Галичини це тільки одна зі сторінок, правда, найжахливіша в книзі історії панування Пілсудського. Він з самого початку свого панування стремить до опанування й пригноблення всякого живого прояву життя, якщо він не годиться з його стремліннями. Отже ціла серія насильства поза пацифікацією: Берест, фальшування виборів і т. д. є ділом рук Пілсудського й його кліки. Отже 700 спацифікованих українських сіл це тільки бажання змусити усе живе безапеляційно слухати й виконувати.

В оцінці 1930 року, „Слово Польске" (2. I, 1931 р.) пише: „Історик, що колись захоче підійти до історичного змісту того відтинку часу, охопить його в ляпідарній дефініції: в тому часі моральна революція в площині відассиміляції одиниці до колективу до власної держави поглибилася. Катеґорії відчуття й думання про власну державу в масі підлягли в тому часі сильніше й ясніше ніж передтим процесови очищення з навичок і нахилів, одідичених в спадку по віковій політичній неволі... Величезна більшість населення висловила довіря до своєї держави, позбуваючись і складаючи на її вівтарі свободолюбно-горожанські, в істоті своїй анархічні й протидержавні внутрішні стремління.

„Не відбувався і не відбувається цей історичний, маючий істотне значіння для держави, процес без опору й боротьби..."

(Конець).

О. Сновида.

КЛОПОТИ СТАЛІНА

Політичний удар на Европу, який був розпочав большевизм кілька літ тому, не удався. Ні безпосередний — через Німеччину, ні посередний — через Азію. Отже, кремлівські диктатори иншого способу дібрали. Не мієм, то палицею! рішили вони, — не політикою, то економікою, „не дубльом, так рубльом", а мусимо отій „зогнилій Европі зробити „нак авт", бо інакше вона його зробить нам.

Так зачався совітськкий домпінґ і так повстав славнозвісний плян пятилітки. Але й сього було замало, і Сталін кинув клич — „Пятилітка за три роки". Тай оповістив сей клич „урбі ет орбі" в останній промові на 1-шій всесоюзній нараді працьовників промислових підприємств в СССР.

Отже **пятилітка за 3 роки!** Але чиж можливе се? Можливе! — з емфазою гукає совітський диктатор. І арґументує, лиш при сім богато про дещо забуває... Можливе! каже, бо жадна країна не має таких богатств як Росія... Певно, але *ті богатства вона* **все** *мала*, вчора і передвчора таксамо, як і тепер. Чиж самі натуральні богатства ґарантують добробут країни? — Можливе! каже Сталін, бо „наша господарка плянова не терпить на таку анархію, як капіталістична". Але вистане прочитати совітську пресу про тую „пляновість", про бюрократизм, про пониження видатности праці, про страчені міліони робітничих годин, аби набрати правдивої уяви про ту „плянову" господарку; вистарчить згадати про „ножиці" (роздвин між цінами на хліборобські і промислові продукти), про неустаючу крізу промисловости, що **не має внутрішнього ринку,** лише за безцін мусить везти все за кордон — аби переконатися, чи совіти не терплять на „невилічимі хороби капіталізму", як хвалився Сталін... Можливе, каже Сталін, бо жаден уряд на світі не має такого „попертя міліонових мас робітників і селян", як совітський. Але нема навіть що відповідати на такий безоглядний цинізм, бо для кождого чужинця добре знане те „попертя", яким зі сторони своїх „мас" тішиться совітський режім... Колиб на се попертя дійсно числив, то не мав би він досі ні Ґ. П. У., ані примусової праці робітників.

Щож з арґументів лишається большевикам? Хіба той, що „совіти мають владу й охоту перевести плян пятилітки". Се слушне, але самої охоти мало, треба мати **ще щось.** А саме — **засоби, фінанси!** Якжеж **стоїть справа з фінансами** в **СССР?**

Недавно комісар фінансів Гринько хвалився, як то гарно розвиваються совіти під оглядом фінансовим. Казав він, що сов. бюджет виноситиме в 1931 р. — 21,716 міліонів руб. доходів і 29,216 міл. руб. видатків. Тим часом як за царату дотичні цифри були: 3,522 міл. руб. і 3,297 міл. руб. Ніби величезний поступ! Але на ділі інакше. Яка є валюта совітська? Червонець, який складається з 10 рублів і якого номінальна вартість рівна 10 золотим рублям. **Та тепер** тая вартість **зменшилася вдесятеро!** І червонця, а значить і рубля. Так що зведені до своєї правдивої вартости — цифри совітського бюджету дадуть: в доходах — 2,171 міл. **зол.** руб., себто о 1,351 **зол.** руб. менше, **ніж в останнім царськім** бюджеті.

От і „досягнення" совітів в сфері фінансовій! Та й се ще не все. Гринько обчислює високість **народнього** доходу СССР на 49 міліярдів руб. Цінне признання, бо з нього виходить, що **буджетові доходи СССР абсорбують 44% народнього доходу СССР!** Тоді як в передвоєнній Росії вони абсорбували тільки 21% доходу, який тоді виносив 16.5 міліярдів зол. руб., а в СССР впав до 4.9 міліярдів зол. руб. (49 міліярдів **сов.** руб.).

Иншими словами — **народний дохід Росії під** совітами **в порівнанню з нар.** доходом **передвоєної Росії ЗМЕНШИВСЯ** в три і пів разів, а **ТЯГАР ПОДАТКОВИЙ** совітського **горожанина ЗБІЛЬШИВСЬ — процентово — більш як** у двічі (21% на 44%). Ось і всі фінансові „поступи" уряду Гринька і Сталіна!

І в такій зжебраченій країні, і при такім прикрученню податкової шруби, „плянує" Сталін — що головно черпає ресурси на пятилітку з податків — піднести промисловість в 1931 р. на 45% і перевести „плян" пятилітки у три роки!

Чи не так робив й той циган, що хотів провчити свою кобилу голодувати? Туй-туй майже досяг він своєї цілі, як та підла кобила — здохла.

Очевидно не „здохнуть" народи СССР., але що незадовго той час, коли вони просто виповідять послух своїм диктаторам, не даючи їм що їсти і пити, се не улягає сумнівови. Не така проста річ країні рабства й диктатури здоганяти вільні краї Европи й Америки.

В. Будзиновський.

МОГИЛА.

Оповідання.

(2)

Піп обіцяв зорудувати все так, як Саварин сказав. Тепер він пішов до жінки і каже:

— Гадаю, що тобі не треба говорити, що з походу не всі вертають...

— Чи я тобі не казала — жінка перебила живо — що такому старому, як ти, сидіти би в хаті і не рипатися?!

— Коли кортить! Кортить ще раз погуляти. Ну, і є добра нагода доповнити наш скарб. Маємо троє дітий, вони вже підростають.

— Наш скарб?! Який наш скарб?

— А той закопаний. Невеличкий, але є.

— Закопаний скарб? Перший раз чую. Ти мабуть пяний і верзеш нісенітниці...

— Я тобі не казав нічого, бо колись хотів зробити несподіванку... як підростуть наші діти і прийде пора вивінчувати їх. Ся пора ще не прийшла, але коли я вже рішився знов заглянути смерти в зуби, то я міг би тайну занести з собою на той світ, бо ти не знаєш нічого. Отже тепер скажу тобі. Як я в поході вмру, або ляжу головою, то моє тіло мають привезуть сюди і поховають... де, покажеться. Поховають там, де троха глибше закопаний горщок з моїм сріблом і золотом. По році, двох, скажи Івасеви, щоби з Савкою пішов на мою могилу. Нехай мене викопають і риють далі з пів сяжня. Виймивши горщок, нехай мене назад поховають...

— Чи ти сказився? Та сини мають рідного батька викопувати з гробу? Хтож коли таке чував?!

— Я сего вже не годен змінити, бо як мене привезуть сюди, то таки поховають там, де мій скарб. Отже сини, як будуть боятися костий небіщика, то мій скарб для них пропав.

— А як тебе не привезуть? Як поховають десь са чужині?

— Як мене тут не поховають, то до тебе таки зайде чутка, де я хотів бути похований. Там Іван і Сава нехай риють...

Жінка просила, щоби вже тепер сказав де, бо діти не схочуть викопувати рідного батька, але він вперся і не сказав. Сів на коня і з загоном черни виїхав з села. За козацькими полками пішов на Пиляву, де Хмельницький розгромив польську армію, та захопив цілий польський табор з його богацтвами. Срібної посудини й инших дорогоцінностей було повно в наметах, у возах; дорогоцінності лежали порозкидані по боєвищи. Лиш бери, лиш збирай! Аби кілько хто мав запасних коний, то всі міг обвантажити богацтвами, які польське панство, спааючи своє життя, полишило на побоєвищи. Саварин не був такий як инші черняки, що свою добичу зараз попродали за безцін вірменським і жидівським купцям. Він був не нинішний, в його руки попалися не перший раз маленькі, але цінні камінчики, якими пани шляхта прикрашували свої шаблі, ґудзи, колпаки, тощо. Його не здурили мідяні, або тільки позолочені цяцьки, які инші брали за щире золото та ними наповняли міхи та перетяжували свої коні. Саварин знав, що брати, що від безвартної цілости відломити, чи вилупити з неї; що кому, та що почому продати, або й собі сховати.

Жінка Саварина не потребувала плакати за ним ані питати, де він хотів бути похований, бо він сам вернув уже чотири місяці по відїзді. Вернув, та якийсь не такий, як був раньше. Товариський і веселий балакун, зробився мовчаливим відлюдком. Кождий бачив, що у нього щось важке на душі, але коли його питали, він збував їх нічим. А його гризла совість, бо додумався до того, що його три товариші з його вини зійшли марне з сего світа.

Вже після пилявського бою Саварин зійшовся був з товаришом свого першого морського походу, Ярунком. Коли козаки вже сплюндрували якесь турецьке місто і вже мусіли втікати перед наступаючим на них турецьким військом, на чайках знайшлося ціле товариство без одного Ярунка. Всі гадали, що він погиб, або вже в турецьких руках. Чайки не могли довше ждати, отже відчалили і щасливо вернули до Дніпра. Ярунко справді опинився в турецькій неволі і аж тому два роки йому поталанило втекти. Тепер, зійшовшися з давним товаришем, розказував йому про часи своєї неволі і про те, як він втік. Між иншим він розказав таке:

— Спершу я робив у верстатах, в яких Турки будують ґалери. По році до варстатів прийшли ще три козаки, яких Турки спіймали з чайкою вже на Дніпрі, коли вони, викинувши на беріг добичу, загаялися на чайках, щоби ще забрати свою зброю.

Чуючи таке, Саварин заперд духа в собі і не перебиваючи, ждав, що його товариш далі скаже.

— Робота була дуже тяжка, наставники били невільників, харч давали препоганий. Лише з тими трома Турок поводився ліпше, бо вони сказали їм, що їх запорожські товариші пришлють за них окуп. Мені говорили, що деякі товариші їх походу спаслися і взяли з собою їх добичу. Невільники не сумнівалися, що товариші саме ту добичу обернуть на викуп. Але час ішов, а ніхто не зголошувався. І не питав ніхто, чи такі є в полоні. Не діждавшися окупу, Турок продав їх разом з Ярунком другому Туркови на каторгу. Сей прикував нас до лавок і до весел. Так на тій ґалері, голодуючи, не досипляючи і биті канчуками гребли ми цілий божий рік. По році ґалеру обскочили запорожські чайки, взяли її і підпалили. Запізно зачали розковувати невільників при гребках. Лиш деякі спаслися, між ними й я. Решта, між ними й ті три, лишилися, бо ґалера горіла вже так сильно, що запорожці, не докінчивши діла, мусіли втікати на свої чайки.

Була темна ніч, отже Ярунко не побачив, як Саварин при кінци його оповідання поблід. Сеж були ті товариші в його послідним поході на море, з котрими він втікав і втікаючи, забрав їх добичу. Аж тепер бачив, що його обовязком було не думати, що вони погибли, але розвідувати, чи не опинилися в неволі, та викупити їх, їх власним золотом. Він забрав їх золото і вони, з його вини, мучилися в неволі і погибли такою страшною смертю!

В своїй душі Саварин силкувався виправдати себе і втихомирити свою совість, бо йому справді не прийшло на думку, що вони ще в живих. Але ніякі виправдування не помагали. Він почував себе злочинцем, який обікрав своїх товаришів та тим завинив їх неволю і мучепичу смерть. Вернувшись до дому, Саварин вже не думав з привезеним скарбом іти на могилу, щоби його додати до закопаного. Але й закопаного не думав викопувати, хоч зараз по повороті зпід Пиляви жінці сказав, що вже викопав і з пилявецьким зсипав до одної скрині. Він взагалі боявся глянути в сторону тої могили, бо у ній лежала закопана причина його тяжкого гріха. Боявся глянути в сторону тої могили, а минати її не міг, бо мусів бачити її бодай тоді, коли йшов на свої ниви, які були по тім боці могили. Взяв пару червінців і пішов до попа, щоби помянув душі Дамяна Слотили, Сави Рожанка і Тимка Самарського.

(Дальше буде).

— Коли я після повороту з Італії відчинив мої куфри, вилізли з них *блощиці*.

— То мусіли дуже бути раді, що вернули до своєї хати.

—o—

У посередника подруж.

— Оця жінка, кажу вам, має золоте серце.

Кандидат до женячки: — А зрештою не має більше нічого золотого?

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ВЖЕ ОСТОГИДЛИ СУДОВІ КОМЕДІЇ.

В Москві відбувається розправа над російськими „соціялістами, членами марксітської партії соціял-демократів меншевиків. Партія большевиків, яка потім перетворилася в комуністично-большевицьку, родилася з цієї російської соціял-демократичної партії. Ось тепер рідна донечка судить свою маму за те, що мама стала „контр-революціонеркою".

З цього процесу большевики думали знову зробити „біг шов", щоби ним викликати в широких колах поневолених мас Росії захоплення комуністичними кльовнами. Та вже минулися ті часи, коли маси захоплювалися й цікавилися большевицькою судовою кльовнадою. Тепер уже маси думають не про видовища, але про хліб, про голод, про своє страшне безправство.

Хоч як є цікавим для широких мас цирк, він усе таки обридне їм, коли довго товчеться на однім місци. Так сталося й з большевицькими цирками, з їх судовими траґі-комедіями. Дійшло тепер вже до того, що на „сензаційному" процесі в Москві ввесь час зівають судді, зівають оборонці, зіває прокуратор, і позіхають обвинувачені, даючи свої зізнання „страшного злочину" проти комуністів. Вже остогидло все для всіх і тому підсудні згоджуються на все, що лише говорить прокуратор.

Спокою, спокою всі прагнуть. Осточортіло всім большевицьке бубнення в тарабани та в решітки так, що вже мало хто на нього реаґує.

КРОК ВПЕРЕД — ДВА НАЗАД.

Така є вправа в комуністичній, московській армії, коли червоні „гаспада афіцери" вчать своїх „салдатоф", як баґнетами пробивати груди всім робітникам і селянам, тим „враґам матушкі пролєтарской Расеї", які не коряться червоному імператорові з „краснаво Кремля". Коли большевики вчать своїх „красненьких салдатікоф" воювати з „внєшнім і внутреннім враґом" Росії, то большевики не мають на оці капіталістів і буржуазію, з якою вони за кордоном братаються, просячи допомоги, щоб закріпити „самодержавіє" Сталіна. Свою буржуазію вони вже давно знищили, бо колиб за 13 років свого панування вони ще не знищили своїх „клясових ворогів" у Росії, то чогож тоді варта диктатура комуністичної партії?

Отся вправа, щоб навчитися добре володіти баґнетом проти грудей трудових мас тих, що стогнуть під ярмом большевицьких диктаторів, або проти тих, з инших держав, кому вони „кажуть," що несуть на своїх московських баґнетах „равенство, братство і свободу", має той зміст, що жовнір робить один крок вперед, а потім з розгону бє в груди ним ворога своїх панів-диктаторів. Після того часто йде друга команда, що подається: „два шаґа назад — атбей". Це значить, що, заколовши того, котрий у переді, бий кольбою того, що ззаду. Але для цього треба відскочити два кроки назад.

З цієї активности „хороброї" армії виходить так, що вона все нападає, але після кождого нападу відходить один крок назад. От так і тягнеться це московське безконечне: „шаґ впєрьод — калі! Два шаґа назад — атбей!"

ЦЕ САМЕ Й З ПЯТИЛІТКОЮ.

Отак і в своїй большевицькій пятилітці. Комуністи ввесь час командують своїм рабам: „шаґ впєрьод" — нападай, кінчай, здобувай! А потім, оглянувшися назад і побачивши, що все ще більше руйнується й погіршується, вони кричать: „Два шаґа назад" — направляй, латай, ратуй! Тільки першу частину команди вони подають сильним голосом, а останню так, щоб її почули лише свої раби й не доведи, комуністичний боже, щоб це почули „вороги".

Це приходить на думку, коли читаєш в харківській ґазеті „Комуніст", з дня 21 січня б. р., про „успіхи пятилітки". Там знаходимо, що колективізація сільського господарства, щоб скорше здійснити пятилітку, привела до того, що скількість рогатої худоби за рік зменшилася на 24%, свиней на 55%, овець на 40%, дробу на 48% і т. д. В Донецькім басейні на Україні в 1928 році здобували 159,000 тон вугля на добу, а в 1930 році лише 112,000 тон. Отсе такі успіхи, після команди „шаґ впєрьод" — здобувай вугіль!

Тому Всесоюзна Рада Народного Господарства на початку біжучого року, видала другу команду: „два шаґа назад" — менше вживайте нугля на найконечніші потреби! Вона наказала зменшити палення вугля на фабриках і заводах на 25%, а в приватних помешканнях на 50%. Це ще гірше ніж знаменитий військовий „бєг на мєстє", коли жовніри червоної армії до непритомности товчуть ногами на місці, ніби біжучи вперед.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО БЕЗРОБІТТЯ.

Теперішне безробіття далося нам, Українцям, добре в знаки. При теперішній господарській системі є мало надії на краще. Удосконалення машин і акордова робота спричинили теперішне безробіття, бо де перед війною працювало 1,000 робітників, тепер при удосконаленню машин працює 200, або й менше. Знаю одну фабрику, що ще по війні один „понч прес" один раз вдарив й зробив один кусень, а тепер повидумували такі „понч преси", що раз вдарить, а вибиває шість кавалків. Значиться, що така машина відобрала пятьом робітникам працю, а тим самим і хліб їм і їхнім родинам. Акордова робота багато спричиняє безробіття, бо кожен один робітник працює за двох робітників. Без ріжниці, чи робітник працює на машині чи руками, то завсіди старається як найбільше зробити, бо чим більше виробить, тим більше заробить. Для компанії акордова робота дуже добра. Коли би не було цього „пісворку", то робітник не дбав би так дуже про машину, на котрій працює, бо як би зіпсулася, то заки її направлять, робітник міг би собі відпочати. А так кожний робітник свою машину шанує, бо як вона зіпсується, то менше зробить і менше заробить, бо має плачено від штуки. Щоби зарадити цьому лихові, найліпше було би скасувати цей нещасний „пісворк", котрий є убийником робітника. Хотяй яке є тепер безробіття, то на мою думку, як би скасували цей „пісворк", цього безробіття не відчувала би Америка так дуже, як тепер.

Хотяй люде нарікають на машини, то годі їх повикидати, а на їх місце поставити колишні старі, бо удосконалення машин повинно улекшити робітникови працю. Поступ є добрий, але щоби ним покористувався загал, а не одиниці.

Майбутнє робітника залежить тепер від нього самого, від його свідомости й організованости, або іншими словами, — від робітничої сили.

Яким Ощипок.

СПРОСТОВАННЄ

Савт Сайд Шикаґо, Ілл. В „Свободі" з 10 лютого було проголошено, що Комітет Злучених Товариств на Вест Сайд Шикаґо переслав до Обеднання на край $500, а має бути Комітет Злучених Товариств з Савт Сайд Шикаґо, Ілл.

Нентикок (Генчовер), Па. Проголошена в „Свободі" жертва на боеву акцію походить від 29 відділу У. Н. Союза.

Нюарк, Н. Дж. На поміч потерпівшим в Рогатинщині зложив М. Школяр $5.

ЛИСТИ З РІДНОГО КРАЮ

(Подаємо в оригіналі ті листи, що наспіли з краю в справі останніх подій. — Ред.).

Вибранівка, дня 27. 10. 1930.

Дорогий шваґре і Ви дорогі шваґрова! Хочемо Вам описати коротко про події в Галичині й про наше життя в теперішних часах. Дорогий шваґре! В тамтім листі, котрий Вам відписував на ваш лист, я писав Вам, що дуже палять панські стирти й двори й ріжні замахи були на каси та на почти, тощо. І жадармерія польська підозріває, що то тайна У. В. Орґанізація.

Як я Вам писав, що 16-го листопада с. р. мають відбутися вибори до сойму й сенату. Уряд тепер рядить сам і що хоче, то й робить. Тепер перепроваджують ревізію по селах за зброєю й амуніцією. Найбільше терплять Українці, бо уряд вислав у Галичину карну експедицію, це значить поліцаїв й один полк уланів, так званий карний полк. Вони немало шкоди наробили по селах. Стіжки зі збіжем порозкидали, збіжжа молочене повимішували з мукою, з просом або з чим іншим. Печі повалені, підлоги позривані, а ще треба було давати їсти: курей, яйця, молоко, хліб і т. д., а для коней, то брали, що самі хотіли, й давали їсти.

І так уже другий місяць по селах їздять і руйнують. А скільки людей сильно побитих у шпиталях лежать, яких військо побило, то це без рахунку. А скільки повмирало від побоїв, то також без рахунку. Так, як вони бють нарід український і збиткуються, то навіть не можу описати докладно. А за що, то не знати. А найбільше переслідують тих, котрі ґазети читають, до читальні ходять, котрі до „Соколів" належать, „Лугу", „Луговиці". Далі членів, котрі до кооперативи належать. Уряд каже, що вони всі політикою бавляться. Най би карали винних чи навіть невинних, але щоб застрілили, або повісилц тай мука скінчиласяб. Але вони інакше карають. Вони чоловіка беруть і привязують руки до ніг, а комендант судить, кілько має дістати буків: чи 100, чи 200, чи 300. Тоді 2 гайдуки бють. Як по разу вдарять, то комендант рахує раз. І так бють без милосердя, водою відливають і далі бють. Бють палицями, нагайками, або ціпами так молотять, як снопи.

Майже кожде село така хмара навістила. Дуже рідко, щоб яке село обминули. В Бориничах також були й також без бійки не обійшлося. Дістало щось одинайцять осіб, але назвиськ їх не знаю, то Вам усіх не подаю. Тільки котрих знаю, то подаю. Дістав: Михайло Колодій, Іван Кухарів, Дмитро Трифонів, Гринь Волошинів. Дальших назвиск не знаю — довідаєтеся від шваґра Павла. В Бориничах били одних на тамтім боці, одних на тім боці в Чорного Петра в стодолі кров аж по стінах бризкала. Стільки крови вилилося з людей, як би в якій різні, де ріжуть худобу. Я ходив до тої стодоли дивитися. Битих людей повкидали в пивниці. Лише на другий день забрали їх фірами до дому і кілька з них висповідалося на смерть. Боринський священик сповідав; двох померло, а кілька борються зі смертю. Їх на рушниках обертають, бо місця цілого нема; мясо по кавалку відлітає, ребра поломані, руки поломані. Священика з Лешок також сильно побили. Лежить і бореться зі смертю. В Острові, Дроховичі, Городищі й майже всюда по селах таке саме роблять. У Вибранівці ще не було карного війська, тільки карна експедиція була, але ще дуже шкоди не зробили. Люди скрізь в страху, бо не знати, звідки Татари можуть напасти, бо тепер є у нас так, як колись про напади Татар історія описує. Тепер замісць Татар Ляхи, а люди ховаються по лісах.

Дальше повідомляю Вас, що один Американ приїхав до Серник, пов. Бібрка, і також за щось мали бити, то він давав двіста долярів, щоби його не били, але вони не хотіли його грошей й набили. Він повідомив телефонічно консулят американський у Варшаві, що він зістав побитий, то з консуляту зараз прислано авто й забрали його на авто й доктора коло нього і повезли під опікою до Варшави.

Дорогий Шваґре! Я думаю, що Ви там також усе знаєте, бо заграничні держави знають, що Поляки тут виробляють. Я сам навіть довідався, що заграничні ґазети пишуть, що уряд польський тільки шкоди в „Малопольщі" зробив, то значить в Східній Галичині, що світова війна стільки шкоди не наробила. Поляки тут не напишуть того, а що вони бють, то також того не напишуть. Дальше повідомляю Вас, що тут були заграничні доктори так звана комісія загранична. Вони їздили з нашими українськими докторами по селах і списували побитих, щоби показати, що справді воно так є й яка шкода є через уряд польський. Та довго не дали їм їздити, бо їх приарештували й ті всі записки від них забрали. Що дальше з ними станеться, то не знати, але правдоподібно, що тих заграничних мають відставити назад за границю.

Як показується, то Ляхи так довго гуляти не будуть, бо нарід дальше того ярма не витримає, яке вони на селян закладають. Все кипить, як у горшку. Наприклад, як тепер ґмінна варта має стерегти панських стирт, на колію ходити пильнувати, по 8 вартівників, а тепер ще вибрали трох Поляків, дуже вірних, щоби контролювали вартівників. Маємо що місячно платити по 200 злотих ріжнородних кар і т. д.

Напишіть мені, чи отримали лист тамтой від мене й чи там ґазети пишуть, що тут робиться, і як там тепер в Америці: чи поліпшилося чи ні?

На тім кінчу розмову. Поздоровляю Вас як і Ваших дітей сердечно і желаю Вам усього найліпшого.

Своєї адреси не подаю, бо боюся, щоби не вилапали мене, бо не знаю, як листи через границю переходять тепер.

З Богом оставайте.

(З кінця грудня 1930 р.)

...Пишуть комуністи в своїй пресі, що йдемо до соціялізму, а я скажу, що йдемо до кріпацтва, ще гірше: до военщини, до знищення людей і всього людського. Тепер у нас таке життя, що якби раптом цей перехід зробився, порівнюючи життя до війни й тепер, то мабуть би всі з ума посходили, або самі собі смерть заподіялиб. Дійшло до того, що вже найбідніших селян „розкуркулюють"...

На шахтах працюємо не так, як було за панів, а втроє гірше й тяжче. Платять дорого, грошей дають багато, а прийдеш обідати — їсти нічого. Підземникам хоч оселедців дають, — на місяць 1,500 ґрамів, а я вже під землею не можу робити, то, як другій катеґорії, оселедців не дають, самий хліб та цибуля і то по нормі. З товщів дають тільки олій, теж тільки підземним норма, — 1 літру на місяць, але за браком дають тільки ½ літри. А на базарі іноді хоч і буває, то 10—12 карбованців за літру. У робітничих кооперативах тільки приказчиків досить, а більше нема нічого.

Читати у нас нічого. Ґазети всі перетворилися у военні прикази та в „бабські" лайки. Вирази „головотяп", "головотес", куркуль, підкуркульник, дурнохват, горлохват і т. п. зустрічаєш на кожній сторінці навіть у центральних ґазетах, а в таких, як наша місцева, то і не таке знайдеш.

Правди ніде не шукай — ні в суді, ні в адміністрації тим гірше. Нарід заляканий, боїться й духа з рота пустить. Всякі балачки про поліпшення свого життя вважають большевики за зрив промислового пляну та пятирічки, а з цього й „контрреволюція".

Нерідко трапляються випадки, що люди божеволіють в той час, коли у них забирають останній хліб. А влада потім відмовляється їх лікувати.

Голод заставив людей їсти конину, та й та на розхват. Ріжуть коней — кістки та шкура, а на шкурі короста. Бувають і сапаті коні: оце ганяли людей на щеплення проти сапу, бо був випадок, що засапатів чоловік.

У нас по ґазетах пишуть, що скоро буде всесвітня революція, ніби будуть панувати комуністи по всьому світі... Чи правда, що люди й там подуріли? Багато людей у нас уже індивідуально виконали „пятирічку за два роки", пішли на той світ.

Не можна на такому клаптику паперу описати всього того жаху, який діється тепер на Україні. Всюди панує сум, і краю не бачимо.

(С. Д.).

ЛИСТ ДО БОГА.

„Кельніше Цайтунґ" повідомляє з Букарешту:

„Селянин із Молдавії Іван Крак найшовся у великій біді: надходив день заплати вексля, а потрібних задля цього 6,000 левів не було. Довго сушив собі голову Іван Крак і вкінчі придумав такий ратунок. Таж священики нераз говорили, що в крайній біді треба звернутися до Бога.

Іван Крак хоч із великим трудом, одначе вмів писати. Всю ніч просидів над листом до Господа Бога, вложив це у коверту, наклеїв на коверту почтову марку та написав адресу: „До Всевишнього Господа Бога в небі". Цей лист кинув у почтову скриньку.

Лист прийшов зі скриньки до почтового уряду, а там на коверті прибили печатку: „Не доручено, бо адресата не найдено". На коверті не була подана адреса надавця і лист відіслали до головної почти в Букарешті. Тут коверту розпечатали, прочитали лист і зміст його так зворушив почтовців, що вони уладили збірку для Івана Крака, бо в середині листа Іван Крак був подав докладну свою адресу. Зібрали 3 тисячі леїв. Гроші ті відіслали селянинові почтовим переказом.

Коли почтар приніс Іванові Кракові гроші, селянин відразу повірив, що це Господь Бог вислухав його просьбу. Одначи грошей було замало: трома тисячами леїв годі викупити вексель на 6,000 леїв. І Іван Крак написав знову листа до Бога з подякою, такого змісту:

„Великий Боже, дякую Тобі за те, що ти для мене зробив. Та коли Ти схочеш удруге помогти чоловікові, то не посилай дарунків почтою. Почтові урядовці вкрали мені половину грошей, що Ти післав був мені".

Почтовці в букарештенській почті другої збірки для селянина вже не переводили.

Навчив його бути скромним.

Французький гуморист Трістан Бернар ішов раз з якимсь письменником, дуже зарозумілим. Коли переходили попри дім, на якім була памяткова таблиця, спитав той зарозумілий письменник:

— Цікаво, які то слова люди випишуть після моєї смерти на моїм домі?

— „Три кімнати і кухня до винайму"! — відповів коротко Трістан Бернар.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

СЕЙНТ ЛУІС, МО.

Ще про протестаційне віче.

До короткого звіту про висилку протестів з віча, яке відбулося в церковній галі дня 8 лютого, а про яке вже була згадка в „Свободі", хочу додати дещо більше.

Віче відкрив о. В. Мереньків, місцевий парох, і обяснив присутним його ціль. Промовець підчеркнув, що ми не можемо звертати уваги на те, що Ліга Націй досі нічого не зробила в обороні нашого народу в краю. Ми мусимо далі відзиватися до опінії культурного світа, говорив о. Мереньків, бо хто пукає, тому відчинять двері. І мусимо будувати свою власну силу, щоби в слушнім часі розправитися з ворогами.

По виборі президії віча, яка складалася з членів протестаційного комітету, покликано на першого бесідника д-ра Клима, котрий, як наочний свідок, бо недавно відвідував рідний край, розповідав про ляцьку окупацію нашої рідної землі.

Д-р Клим обїхав Галичину й Буковину й приглянувся знущанням окупантів над нашим народом. І представив присутнім у живих образах муки і терпіння наших братів.

Громадянин В. М. Вівчаровський хотів заговорити до українського серця присутних, щоби зрушити його до оборони рідної землі. Його горячі слова не припали до вподоби кацапським недобиткам, яких тут є коло півтори штуки. І ті причвалали на віче тай давай інтерпелювати, чому всі говорять тільки про українську національну справу, а нічого про „Расею". Вони прийшли на віче, щоби його розбити, як привикли пробувати розбивати віча в краю ще в часах Маркова й Дудикевича. Та хачковяни дістали добру відправу. Вони пізнали, що тут не Польща й нема польських поліцаїв і старостів, щоби стали в їх обороні. Вони побачили, що між Українцями в Америці нема місця для московських прислужників.

Третим бесідником був громадянин Марфут. Він поздоровив вічовиків від братів з Лемківщини. І пояснив, що Лемки тому невинні, що ще досі називають себе Русинами, бо вони вийшли з польської школи, а в ній ніколи ніхто й не згадував за Україну. Хоч як воно дивно виходить, говорив бесідник, але воно так є, що наші сивоволосі Лемки пізнають Україну допера від своїх дітей, що вже тут родилися і виховалися в американських школах. Ті діти читають американські газети і знаходять там тепер дуже часто богато цікавого про український нарід, його землю і бувальщину й його боротьбу з Поляками. І от ті діти переконують тепер старих батьків, що вони походять з української землі, що їх мова є українська та що Лемки є частиною великого 40-міліонового українського народа.

Слава таким чесним громадянам, як наш Лемко Марфут. Його слово було найкращою відповіддю кацапським запроданцям.

Ціле віче відбулося під знаком злуки нашої іміграції в боротьбі за незалежність нашого рідного краю. Всі відчували, що нам треба піддержувати боєвий дух наших братів, бо він один нас не заведе, а створить силу, яка при новім революційнім зриві принесе нам визволення і волю.

Михайло Вівчаровський.

—o—

ЛОНҐ АЙЛЕНД СІТИ, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Товариство Запорожська Січ, 46 від. У. Н. С., переслало через Обєднанне 15 долярів на українську визвольну боротьбу в рідній краю.

Іван Маланчук.

—o—

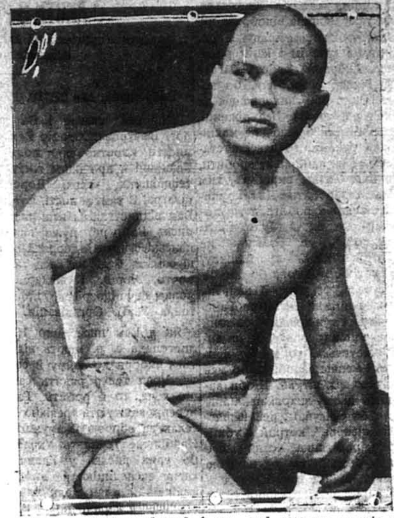
ҐРЕЙТ МЕДОВС, Н. ДЖ.

На Рідну Школу.

На коляду зложили слідуючі: І. Корбило, П. Кіней, А. Гаврищенко, А. Никун, І. Ковалик і Стефан Ковальчук по 1 дол. Разом 6 долярів. Гроші вислано через Обєднанне на Рідну Школу.

Стефан Ковальчук.

—o—

Це видатніяший український борець, який протягом останніх років переміг богато своїх противників в Австралії й Америці. Чудові засоби боротьби, які він уже нераз показав, завжди дивують всіх глядачів і викликають скрізь сензацію. Колиб і де не звився Ю. Заринів на боротьбі він завжди викликає симпатії всього загалу й здобуває імя прекрасного борця.

Юрко Заринів розносить славу імени України не лише серед любителів спорту, але й серед бизнесменів, газетярів, офіційних осіб і широкого загалу в богатьох стейтах і містах Америки. Він своїми виступами, як український національний бореєць, широко розповсюднює українське імя в Америці.

В наступну середу вечером він буде боротися з гарним противником Тоні Кателіно. Боротьба відбудеться в Арморі 69 полку в Ню Йорку. Крім Ю. Заринова та Т. Костеліно будуть боротися ще сім добре підібраних пар борців.

Віктор Обуртін.

МОЛИСЯ Й ТРУДИСЯ.

Є, як увесь світ знає, бжоли, є чмелі, а є й оси. Ті три друзі близько споріднені, а кожен має свій власний та спеціяльний спосіб життя.

Бжола між тими трома найпильніща. Не позволить собі ні хвилиночку відпочати; працює ввесь день. Робить радо віск і мід, та їй відбирають це інші люди.

Оса будує собі щоправда хату, одначе робить усе недбало, а жиє радше добичею. Бо оса то парубіка, все елеґантно зодягнений, зашнурований, має жовті вилоги. Як офіцир від уланів.

А щодо чмеля, то він є мистцем, як треба жити. Підспівує собі, походжає цілісенький день від цвітки до цвітки, яка лише те трапиться, та без програми. Не працює ніколи, а всеж жиє собі добре.

Добре. Це все відоме і я не кажу нічого нового. Та якомусь природникові прийшло до голови прослідити духові здібности тих трох друзів. Виміряв і зважив їх мозки, порівняв їх здібности спостеріганя і т. д.

• • •

Вислід був: найінтеліґентнішим із усіх є чміль, який ніколи не працює. На другому місці є оса. Одначе на найнижчому душевному степені є пильна бжола, бо вона не має майже ніякого мозку.

А тепер треба ще лише прослідити, як це є і як усе від себе залежить. Чи працює бжола тому, що дурна? Чи може здуріла наслідком тяжкої праці?

(Переклав **М. Н.**).

У клініці.

Асистентка: Не знаю, що робити, пане професоре: доглядачка заміняла нині в купелі двоє немовлят і не знаємо, до котрої матері належить кожде з тих немовлят.

Професор: Кажете, що переміняла?

Асистентка: Так, пане професоре.

Професор: Таж це зовсім просте: треба їх ще раз переміняти!

—o—

Ватажок людоїдів: Чи маєш може ще що сказати, заки тебе зїмо?

Засуджений на зїдження (бесідник): *Може позволите мені сказати ще кілька слів про користи веґетаріянізму?*

—o—

Астроном.

— Тату, — питається малий синок — чи на місяці жиють люди.

— Жиють, є їх там може з вісім міліонів.

— О, то мусить там бути страшний стиск, як є півповня.

ПОВОРОТ ТАРЗАНА.

(22)

Тарзан ішов слідом за чорним вояком, шукаючи вільного місця, щоби кинути шнур. Нагло серед високої збитої трави мигнула жовта шкіра закрадаючогося звіра. Се був лев Нума. Він собі теж підкрадався за чорним. Тарзан вмить зрозумів небезпеку, яка грозила чорному.

—o—

Тепер Тарзан вмить змінив своє становище до чоловіка, котрий мав бути його жертвою. Він бачив у чорнім тільки ближнього, якому грозив спільний звір. Як блискавка пішли події. Лев скочив з гущі... Танзан крикнув на осторогу, а мурин обернувся власне на час, а в ту саме секунду з воздуха спустився шнур.

—o—

Петля задержала звіра, але через його розмах Тарзан стратив рівновагу. Він полетів з галузи вниз. Лев обернувся, щоби кинутися на нього. Безборонний Тарзан ще ніколи не був так близько смерти, як в ту хвилину. І тоді чорний вратував йому життя. Затроена списа прибила гнучкий бік льва.

—o—

Ревучи страшно, звір кинувся на чорного, але тепер шнур Тарзана знову його задержав. Скоро Тарзан оббіг три рази довкола дерева, привязуючи в сей спосіб Нуму до пня. Потім його дужа рука обняла льва за горло, з котрого добувався лютий рев. Довге вістря потонуло в його серци. Над тілом вбитого ворога білий і чорний дали собі знаки мира і приязни.

—o—